

Huize Ter Marse diende als hoofdkwartier van de NSB

Oorlog herleeft in Streekhistorisch Centrum

■ **STADSKANAAL** - Het huidige Streekhistorisch Centrum in Stadskanaal diende in de Tweede Wereldoorlog als hoofdkwartier van de Nationaal Socialistische Beweging (NSB). Toen de geallieerden het statige pand - Huize Ter Marse - in 1945 in handen kregen, troffen zij goed gevulde voorraadkasten aan. Hoge partijfunctionarissen kwamen tijdens de oorlog graag naar de Ceresstraat, want daar stonden weckflessen vol vlees en fruit en lagen talloze flessen wijn en champagne. Binnenkort herleeft de oorlog een klein beetje in het centrum, want van 28 maart tot en met 2 mei wordt daar de expositie 'Stadskanaal in de oorlogsjaren, van mobilisatie tot en met bevrijding' gehouden.

Door **Sander van der Werff**

Terwijl de NSB'ers zich te goed deden aan allerlei lekkernijen, voelde de burgerbevolking de gevolgen van de oorlog. Echte hongersnood werd in de Kanaalstreek nauwelijks geleden, want achter bijna elk huis lag een tuintje waarin groenten en aardappels verbouwd werden. Sommige producten waren echter niet meer verkrijgbaar. Echte koffie maakte bijvoorbeeld plaats voor surrogaat (Fama van Douwe Egberts) en merktabak werd vervangen door amateurtabak. Rokers moesten om aan hun trekken te komen de tabak wel zelf kweken. Daarna brachten ze de geogste bladeren naar Theodorus Niemeyer in de stad Groningen, die ze vervolgens tot eindproduct verwerkte.

De tentoonstelling belicht drie perioden: de crisistijd, de oorlogsjaren en de bevrijding. Aan de wanden hangen grote lijsten met daarin onder meer krantenberichten, bonkaarten en affiches. De expositie begint met artikelen over de grote winst van de NSB tijdens de verkiezingen voor de Provinciale Staten van 1935. Ook hangt er een uitgave van het NSB-strijdblad Noorderstorm, waarin de nationaal-socialistische boodschap wordt verkondigd. Even verderop prijkt

▲ **Mevrouw Hofman heeft de expositie in het Streekhistorisch Centrum samengesteld.**

Foto: Hans Banus

een folder waarin jongeren worden opgeroepen zich aan te sluiten bij de Waffen SS: 'Jongens met pit melden zich bij het legioen', want 'Iedere dag een maaltijd om van te watertanden' en 'genoeglijk samenzijn na een volbrachte dagtaak'. De laatste foto toont een lachende jongeman die ontspannen over de mitrailleur gebogen staat. Als tegenhanger van deze verderfelijke propaganda verstrooiden de Engelsen een Duits-talige folder, waarin de eerste oorlogsmaand wordt belicht. Neergestorte gevechtsvliegtuigen en

wrakken van pantservoertuigen worden ondersteund met teksten die Duitse soldaten moest ontmoedigen.

Coördinatrice Helen Hofman is enthousiast over de expositie. Ze vertelt honderduit over de attributen (gasmaskers, oude radio's, blusapparaat, knijpkatten en carbidlampen) die tentoongesteld worden. Een van de pronkstukken is een overall, die gedragen werd door de Poolse bevrijders. „In de omgeving van Stadskanaal zijn geen

bombardementen uitgevoerd”, weet Hofman. „Er zijn wel vijf vliegtuigen neergehaald, voor namelijk van de geallieerden. Een van die toestellen kwam neer op de Cereskade, waardoor meerdere woningen beschadigd raakten.”

Op de tentoonstelling wordt ook een omstreden videoband afgespeeld, die werd opgenomen tijdens een bezoek van Anton Mussert aan Stadskanaal in 1943. Op de film is te zien hoe nieuwsgierigen uit de wijde omtrek zijn toespraak op de sportvelden in Stadskanaal-Noord bijwoonden. Na het defilé is te zien hoe het gezelschap terugmarcheert naar Hotel Doppler. In verband met mogelijke herkenning van Kanaalster NSB'ers bleef de band lange tijd achter slot en grendel. Nu acht Hofman de tijd echter rijp om hem te tonen aan het publiek. „Het is misschien omstrede, maar het is een wezenlijk onderdeel van de Stadskanaalster geschiedenis en dat willen we niet uit de weg gaan.”

Beschikbaar

Musserts rechterhand was Jakob Maarsingh, de eigenaar van Huize Ter Marse, die het pand beschikbaar stelde aan de NSB. Maarsingh zat in de Eerste Kamer als partijlid van de NSB en werd later de vaste begeleider van Mussert tijdens diens bezoeken aan Noord-Nederland. Maarsinghs dubieuze rol in de oorlog stond in schril contrast met de handel en wandel van Jan Alssema, die door schrijver Hans Onderwater 'het vleesgeworden verraad' wordt genoemd. In zijn boek *Mobilisatie, collaboratie en liberatie - de jaren 1938-1948 in Stadskanaal* beschrijft Onderwater de razzia's waaraan Alssema deelnam. Alssema speelde daarbij een actieve rol en schroomde niet joden en verzetsstrijders zonder proces te executeren.

Het einde van de expositie toont feestelijke foto's van de bevrijding in april 1945. Kanaalsters en geallieerde soldaten vierden het einde van de oorlog uitbundig met verkleedpartijen en versierde voertuigen. De kleur van het achtergrondpapier waarop de vrolijke kiekjes geplakt zijn, laat zich raden: oranje.

98 17-3-99